

Cap. XIX, 3 : Timuit ergo Elias, scilicet furorem et indignationem reginae Jezabel, quae propter occisos ab illo sacerdotes Baal, etiam ipsi mortem minabatur. Permisit autem eum Deus timere unius feminæ minas, qui nec regem, nec regios satellites, nec furentes sacerdotes ante timuerat; ne nimis elevaretur ex constantia præcedente, sed ut suam agnosceret imbecillitatem; quemadmodum Theodoretus Q. 59 advertit.

¶ 4. : Et perrexit in desertum, viam unius diei. Cumque venisset, et sederet subter unam juniperum petitum animæ suæ (id est sibi), ut moreretur. Optavit sibi mortem immitti a Deo, ne incidens in manus Jezabelis, et ab ea occisus, videretur superatus ab illa, et cum ipso pariter devicta vera religio: Jezabel enim jactasset se occidisse Eliam, et cum eo supplantasse Dei cultum et fidem. Optat ergo a Deo sibi mortem immitti, ne illa a Jezabele inferatur, non tam sibi, quam Dei cultui et religioni. Unde dicit: Sufficit mihi, Domine, hucusque vixisse ac tot tantisque beneficiis ornatum fuisse; sufficit mihi viciisse Achab, ac pseudoprophetas occidisse. Tolle ergo animam meam, ne eam tollat Jezabel cum meo ac tuo dedecore et infamia. Quia igitur non ex impatientia, sed ex motivo majoris virtutis sibi mortem exoptavit: ideo nullo modo hic peccavit Elias.

¶ 8 : Ambulavit in fortitudine cibi illius, nempe panis subcinerieci, quadraginta diebus et quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb. Opinatur Abulensis, illi subcinericio pani nullam vim fuisse insitam ad corroborandum per 40 dies Eliam, fugandamque esuriem; sed sumpto illo cibo Deum sua potestate haec praestitisse.

Attamen verisimilius est, quod Deus aliquam vim illi cibo indiderit, quæ humidum radicale illis diebus conservaret, qualem vim arbor vitæ in statu innocentiae etiam continebat. Nam Scriptura non dicit Eliam ambulasse in fortitudine Dei, sed in fortitudine cibi illius; ergo fortitudo inerat cibo, et cibus robur conferebat, et per cibum Deus.

Porro Deus Eliam consolatus, illi dicit ¶ 15 et 16: **Unges Hazael, regem super Syriam, et Jehu filium Namsi unges regem super Israel: Elisœum autem filium Saphat... unges prophetam pro te.** Cum Elias nullum ex illis tribus unxisse referatur (nam Hazael non fuit unctus ab Elias, sed designatus est rex ab Elisœo quem ad eum misit Elias; Jehu vero in regem Israel unctus fuit ab uno Elisœi discipulo, ut patet ex IV Reg. VIII, 15 et seq.; nec etiam legitur unxisse Elisœum in prophetam; sed tantum misit pallium suum super illum, ut dicitur hic ¶ 19), putant Abulensis et Salianus, verbum unges debere sumi improprie per catachresim pro designabis regem, vel ei regnum deferens. Sensus autem textus est: Unges, vel designabis illos, ut ultionem justam de Baalitis, quam tu, o Elias! adeo desideras, peragant. Et hinc in Eliœ laudibus dicitur Ecclesiast. XLVIII, 8: Qui ungis reges ad paenitentiam, id est ad poenam et ultionem impiorum, ut

sint instrumenta, quibus Dens utitur ad puniendo impios.

Sánchez tamen et unges accipit proprie, censemque omnes tres ab Elias fuisse uncos, quamvis Scriptura id non exprimat: ideo enim videtur Elias iussi Dei redivisse per desertum in Damascum, quæ longior et inamoenior via erat, ut Hazæ. em illic in regem uigeret. Hac sententia videtur verior, tum quia accipit verbum unges proprie, tum quia ¶ 15 Dominus mittit Eliam in Damascum, ut Hazæ. ungat; quo nec mitti, nec ire debuisset, si tantum per alium debuisset illum creare regem.

Nec obstat quod Hazael IV Reg. VIII, de se ipso humillime loquatur, dum ibidem ¶ 13, vocat se servum Elisœi: quia vel locutus est, ut David post unctionem suam, vel prophetæ non satis creditur. Unde nec quidem ab Elisœo fuit creatus rex; sed Elisœus tantum illi dixit loco mox citato: Ostendit mihi Dominus te regem Syriæ fore.

Nec obstat etiam, quod Jehu IV Reg. IX, 6, in regem Israel unctus fuerit ab uno Elisœi discipulo: quia non implicat, quoniam bis unctus fuerit.

P. quomodo hic dicatur ¶ 17: **Et erit, quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Jehu: et quicumque fugerit gladium Jehu, interficiet eum Elisœus; eum Elisœus nullos occidisse legatur.**

R. Quidam, inquit Estius, hoc ad pueros illos referunt, Elisœi irrisores, imprecatione ejus ab ursis laceratos, IV Reg. II, 24. Alii non improbabiliter intelligent Elisœum punivisse idololatras gladio verbi sui. Sic Angelomius in hunc locum interpretatur gladium spiritus. Alii vero putant eum vere aliquos idololatras interfecisse, quamvis hoc Scriptura non narret.

Verum quidquid desuper sit, non videtur textui adversari hic sensus: istos idololatras quibus tu, o Elias! indignaris, scilicet Achab et uxorem ejus, totamque familiam ejus, et sacerdotes Baal occidet Hazael: quod si aliqui reliqui fuerint, illos occidet Jehu; quod si tune adhuc aliqui evaserint, illos occidet Elisœus: verbo, nullus ipsorum mortem violentam evadet. Ut autem hoc oraculum verificetur, non requiritur ut Elisœus aliquos interficeret; sed sufficit quod interficti fuerint ab Hazael, vel si aliqui mortem evaserint, interficti fuerint a Jehu, prout revera accedit: nam Achab occisus est a Syris, infra cap. XXII, et filius ejus Joram a militibus Hazælis vulneratus IV Reg. VIII, 28, parum post ibidem cap. IX, 24, a Jehu occisus est. Deinde eodem cap. ¶ 15 jussit impiam Jezabelem precipitari ex fenestra, et postea omnem progeniem Achab deleri, et omnes sacerdotes Baal occidi, ut ibidem patet ex cap. X: ac proinde nulli evaserunt occidendi ab Elisœo.

Cap. XX, Achab rex Israel, ope divina, bis triumpfat de Benadab gloriabundo Syrorum rege.

Cap. XXI, 2: **Locutus est Achab ad Naboth dicens: Da mihi vineam tuam... daboque tibi pro ea vineam meliorem: aut si commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna est.** ¶ 3: **Cui respondit Naboth: Pro-**

pitiis sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi, merito recusavit Naboth vendere vineam suam, quia id erat contra legem Levit., XXV, 26 et seq., ubi statuitur, ne possessiones hereditariae abalienarentur: imo etiam urgente necessitate divenditæ anno jubilæi debebant ad pristinum dominum redire. Naboth vero, quamvis esset pauper et tenuis, non tam premebatur necessitate vendendi vineam; et prævidebat, si ea converteretur in hortum regis, omnem sibi spem præclusam recuperandi eam etiam in jubilæo.

Interim Naboth ob denegatam regi vineam, jussu Jezabelis lapidatur, et Achab ejus vineam occupavit, verisimiliter titulo confiscationis; quia Naboth erat judicatus reus læse majestatis.

CAPUT XXII.

Regi Achab sciscitanti an sit eundum ad bellum, pseudoprophetæ prædicunt victoriam, Michæas vero propheta exitum. Achab concomitate Josaphat rege Juda procedit adversus Syros pro obtinenda Ramoth Galaad, ubi sagitta transfixus occumbit.

QUÆSTIO UNICA. — QUOMODO ACHAB IN RAMOTH GALAAD A SYRIS DEVICTUS ET OCCISUS SIT.

Vers. 2: **In anno autem tertio (post fœdus initum inter Benadab et Achab, supra, cap. XX, 54) descendit Josaphat, rex Juda, ad regem Israel, puta ut eum inviseret occasione mutua amicitia et affinitatis paulo ante contractæ: nam Joram filius Josaphat in uxorem duxerat Athaliam, quæ erat Achabi et Jezabelis filia, ut colligitor ex lib. II Paralip., cap. XXI et XXII.**

Achab autem volens Ramoth Galaad tollere de manu regis Syriæ, rogat Josaphat, regem Juda, ut secum velit venire ad præliandum in Ramoth Galaad; cui petitioni annuente Josaphat, Achab congregat 400 circiter pseudoprophetas, qui omnes unanimiter ipsi responderunt quod Dominus in manu ejus esset datus Ramoth Galaad. Sed dictis pseudoprophetarum diffidens Josaphat, curat advocari prophetam Domini.

¶ 15: **Venit itaque (Michæas verus propheta Domini) ad regem, et ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, et vade prospere, et tradet eam Dominus in manus regis.** Non est hic mendacium, sed ironia, quam ex gestu, vel ex modo ipsius loquendi statim percepit Achab. Unde ¶ 16 gravissime adjurat prophetam, ut seposito joco aperte loquatur in nomine Domini, id est responsum det quodcumque Dominus ei suggesterit. Adjuratus itaque Michæas

¶ 17: **Ait: Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi non habentes pastorem. Insinuat Michæas moriturum regem Achab, pastorem populi Israeliticæ, in prælio, nihilque gravius passuros Israelitas ab exercitu Syriæ.**

¶ 19: **Vidi Dominum sedentem super solium suum: visio ista in imaginatione fuit Michæas representata; Dens enim in imaginatione Michæas pingebat, et quasi exhibebat hanc speciem et formam consilii, ut vide-**

retur sibi videre Deum consultantem de modo decipiendi regem Achab. Unde S. P. Aug. lib. II ad Simplic. Q. 5 de hac visione ita scribit: *Dixit autem hoc Michæas propheta quomodo sibi fuerat demonstratum... cum etiam rerum imaginibus.... tanquam verbis instruitur.*

Addit vero Michæas, in hac visione imaginaria et symbolica se vidisse omnem exercitum assistentem ei a dextris et a sinistris: id est angelos, ut ait Menochius.

A vero alienum appetit quod dicit A Lapide, scilicet: A dextris erant angeli, a sinistris diaboli, unde exiuit ille, qui dixit ¶ 22: *Egrediar et ero mendax in ore omnium prophetarum ejus.* Siquidem ad exercitum cœli nullo modo pertinent diaboli, ut notat Estius. Egressus est ergo spiritus ille de loco suo, non enim erat inter angelos, ait Emm. Sa: *Et dixit Dominus: Decipies et prevalebis: egredere et fac ita.* Non tam imperio, quam permissione divina opus habebat hic spiritus nequam, ad decipiendos prophetas Baal; quod ergo ei dicitur, *egredere, etc.*, non est jubentis, sed permittens. Unde Aug. loco prædicto rursus ita scribit: *De spiritu mendaci, per quem deceptus est Achab, hoc intelligamus... Deum scilicet omnipotentem, et justum distributorum penarum præmiorumque pro meritis, non solum bonis et sanctis ministris uia ad opera congrua, sed etiam malis ad opera digna: cum illi pro sua perversitate nocere appetunt, sinantur autem tantum quantum ille judicat, qui omnia in mensura et numero, et pondere disponit.* Porro Achab jam iniuritus prælium

¶ 30: **Dixit... ad Josaphat: Sume arma, et ingredere prælium, et induere vestibus tuis.** Mendose hic possumus esse tuis pro meis, contendunt nonnulli; et sic etiam habet versio LXX in bibliis regiis: *Cooperiam me, et ingrediār in bellum, et tu induere vestibus meis.* Sed quod debeat legi tuis, patet ex versione hebraica Pagnini et Ariæ: item ex chaldæo et ex Vulgata nostra latina II Paralip. XVIII, 29, ubi constanter legitur tuis. Juxta Tirinum etiam in græco habetur tuis.

Porro Achab rex Israel (¶ 30) mutavit habitum suum: depositis regiis insignibus, assumpsisse videtur vestem gregarii militis, ne agnosceretur ab hoste. Verebatur enim prophetam Michæas: attamen hanc formidinem dissimulans, specie honorandi regem Juda, illum solum regio cultu incedere volebat, quasi solum Josaphat totius exercitus ducem vellet agnoscere. Sed invenit eum fatum etiam sine insignibus, ait Josephus lib. VIII Antiq. cap. X.

¶ 34: **Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, et CASU PERCUSSIT regem Israel.** Fuit hic casus fortuitus respectu militis Syri, qui quasi ludibrus sagittam emisit; at respectu Dei, sagittam dirigentis, non fuit casus, sed destinatus ictus. Inter pulmonem et stomachum, II Paralip. XVIII, 33 dicitur: *Inter cervicem et scapulas.* Utrumque verum est: nam haec sagitta intravit inter cervicem et scapulas Achabi, exit vero inter stomachum et pulmones. Ita Abulensis. Hic ergo narratur sagittæ exi-

tus; in Paralip. ejus ingressus, inquit A Lapide. Sed Menochius et alii passim explicant, sagittam missam a pede in Achabum, curui insistentem, adeoque altiorem; et sic intrasse inter pulmonem et stomachum, ascendendo autem in corpus exiisse inter cervicem et scapulas. Ex quo vulnere mortuus est Achab; canesque linxerunt sanguinem ejus.

Interim dubium hic moveri potest, quomodo cap. XXI, 19 Elias ex mandato Dei dixerit ad Achab: *Hec dicit Dominus: In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum, quandoquidem ex y. 38 cap. XXII clarum videatur, quod canes linxerint sanguinem Achab in Samaria: at vero sanguinem innocentis Naboth linxerunt in Jezrahel.*

DILUCIDATIO IN PRIORA CAPITA LIBRI IV REGUM. Præfatio.

Quartus liber Regum exordium sumit a defectione Moabitum; qui cum antea regibus Israel ex pacto servirent, nunc videntes eorum potentiam imminutam, jugum excusserunt, sicut et Idumæi.

Quamvis Hebrei hunc librum quartum cum tertio conjungant et in unum volumen redigant; eos tamen apius dividunt latini. Gens enim judaica, que lib. III sub Salomone exhibita fuerat florentissima, et hucusque, licet bipartita, tamen amplissimo tempore illis existentium.

PARS UNDECIMA.

CAP. I, II.

Moabitæ excutiunt jugum Ochoziæ, regis Israel; qui mittit nuntios, ut super valetudine sua consulat Beelzebub. Duos quinquagenarios principes cum suis, evocato igne caelesti, Elias absunit: cuius spiritum duplum postulat et accipit Elisæus.

QUÆSTIO PRIMA. — QUA OCCASIONE MOABITÆ REBELLAVERINT, ETC.

Vers 1: *Prævaricatus est autem Moab in Israel. Cum rex Moabitum se et regnum suum obstrinxisset ad serviendum regi Israel sub tributo, a data fide defecit; que infractio juramenti dicitur prævaricatio, prout Lyranus exponit. Unde chaldeus vertit: Rebellerunt Moabites in Israel, scilicet adversus Ochoziam regem Israel. Divisio namque regno Israelitico sub Roboamo Salomonis filio, divisæ quoque fuerunt*

cœpit desicere, eoque tandem adducta est, ut decen tribus prius Assyriis, deinde duæ cogerentur servire Babyloniis, per eos in captivitatem abductæ.

Enimvero quia regnum Israel prius fuit infectum idolatria quam regnum Juda, ideo citius defecit. Et quia in defectione utriusque regni intervenit prævaricatio legum: simul etiam exhibetur contra eos exclamatio, comminatio et adhortatio prophetarum temporibus illis existentium.

regiones, quas David et Salomon sibi fecerant tributariorum. Et Moabitæ quidem Jeroboam ceterisque regibus Israel tributa pendebant, ut patet ex cap. III, 4, Idumæi vero regibus Juda, ut patet ex II Paralip. XXI, 8.

Contigit autem hæc Moabitum defectio et rebello, ut hic additur: *Postquam mortuus est Achab, Hic enim fuit bellicosus, et victorias retulit insignes, ut habetur III Reg. XX. Cum itaque videreint Moabitæ, Achab in prælio cæsum, et exercitum ejus in Ramoth Galaad dissipatum, atque Ochoziam filium ejus venem, sumpserunt animos ad excutiendum jugum; sicut circa idem tempus Idumæi rebellerunt Joram regi Juda, ut refertur infra cap. VIII.*

Y. 2: *Ceciditque Ochozias per cancellos coenaculi sui. Incipit hic Deus vindictam sumere de posteris impii Achab: vix enim a biennio filius et successor ejus Ochozias patris thronum ascenderat, et mox*

Dicunt Hebrei, arma regis Achab, sanguine ejus tincta, abluta fuisse in piscina Jezrahel, et tunc canes sanguinem ejus linxisse.

Melius tamen dici videtur, Deum mitigasse, et revocasse hanc poenam ob poenitentiam Achabi; ita ut malum, quod ei minatus fuerat in propria persona, distulerit in personam filii, ut insinuator cap. XXI, 29. Et revera quod poena ejus mitigata sit, etiam inde liquet, quod cap. XXI, 24 dicatur: *Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes, si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cali: id est, regium cadaver manebit insepultum; et tamen hoc cap. XXII, 37 dicitur rex sepultus in Samaria.*

fractis pene cervicibus, nulla prole relicta moritur. Porro coenaculum dici solet pars domus sublimior, eaque vel tecto opera, ut apud Europæos, vel sine tecto sub dio, ut apud Palæstinos cæterosque Asiaticos. In Palestina enim solarium, sive tectum erat planum, ut in eo ambulare et cœnare possent. Unde Lyranus dicit eum cecidisse de ambulatoria. Judæis enim Deuter., XXII, 8 præceptum erat cancellos seu murum cancellatum in fastigio ædificiorum suorum extruere, qui deambulantes in tecto pro lorica erat, et incertos vindicabat a lapsu, ut loquitur S. Hieron. Epist. 155 ad Suniam et Fretellam. Insinuari itaque videtur quod Ochosias e peribolo in hortum, v. g., cedererit.

Misitque nuntios, dicens adeos: *Ite et consulte Beelzebub deum Accaron. Consilio impiae matris sue Jezabel, que idolatriæ erat addictissima, eum ad idolum potius, quam ad Deum verum confugisse, credibile est.*

Cum autem nuntii de Samaria essent egressi, occurrit illis Elias, eosque graviter increpavit, quod perinde ac si non esset Deus in Israel, ad consulendum deum alienum proficerentur; subjunxitque propterea Ochoziam regem de lectulo, in quo jacebat, non surrectum, sed in sua infirmitate moriturum. Quæ cum ab eisdem nuntiis relata fuissent regi, ille furibundus confestim

y. 9: *Misit ad eum (Eliam) quinquagenarium principem, et quinquaginta qui erant sub eo. Volebat enim ut violenter adduceretur si recusaret venire, et puniretur.*

Qui ascendit ad eum: sedentique in vertice montis, ait: *Homo Dei rex præcepit ut descendas. Quinquagenarius quidem vocabat eum hominem Dei, sed intellexit Elias per spiritum Dei, quod eum sic compellaret, non hoc revera sentiens, sed ironice et derisorie, quasi diceret: O Elia! qui te vocas hominem Dei, descendere ex vertice montis Carmeli ad nos, ut te quasi captivum deducamus ad regem, cui mortem prænuntiasti, ut hojus funesti oracula rationem reddas et poenas luas.*

y. 10: *Respondensque Elias, dixit quinquagenario: Si homo Dei sum (scilicet juxta veritatem, quem tu irrisorie tales vocas, et nihil posse arbitraris), descendat ignis de cælo, et devor te, et quinquaginta tuos. Consentiens erat hic quinquagenarius regi in peccato idolatriæ, et punitione Eliæ; similiiter illi, qui erant cum eo; et propter hoc Dei sententia erant puniendi, quam in ipsos Elias pronuntiavit, ut observat Lyranus. Unde hac in re præter justitiam aut recte rationis regulam nihil factum est ab Elia. Proinde notwithstanding ex D. Thomas 2a 2æ, q. 108, art. 4, ad 4: Quod injury, que insertur persona alicui, quandoque redundat in Deum... et tunc debet aliquis propriam injuriam ulisci: sicut patet de Elia, qui fecit ignem descendere super eos, qui venerant ad ipsum capiendum.*

Hinc S. P. Aug. lib. I de Serm. Dom. in monte cap. 20 ita scribit: *Magni et sancti viri... nonnulla peccata morte punierunt, quo et viventibus utilis metus incutere*

et illis, qui morte puniebantur, non ipsa mors noceret, sed peccatum, quod augeri posset si viverent... inde est quod Elias multos morte affecit... igne divinitus impetrato

Nec obstat, quod Lucæ IX, 54 reprehenderit Christus discipulos, dum adversus Samaritanos indignabantur. Enimvero reprehendit in eis Dominus non exemplum prophetæ sancti, ut Aug. loco prædicto advertit, sed ignorantiam vindicandi, quæ adhuc erat in rudibus: animadvertis eos non amore correctionem, sed odio desiderare vindictam.

QUÆSTIO II. — QUID INTELLIGATUR PER SPIRITUM DUPLICEM, QUEM AB ELIA POSTULAVIT ELISÆUS.

Elias sciens Eliam mox e conspectu hominum auferendum, cap. II, 9 dixit ad eum: *Obsecro ut fiat in me duplex spiritus tuus. Quidam per spiritum duplum intelligent spiritum magnum, et excellentem, quo pollebat Elias; non duplo majorem. Ita Emm. Sa. Nec inusitatum est, inquit hic auctor, Scripturis duplex pro forti et magno, seu copioso accipere, ut Isaia XL: Suscepit de manu Domini duplicita; et Jeremiah XVII. Dupli contritione contere eos.*

Alii sic exponunt: *Fiat*, id est impetrata a Deo, ut duæ partes tui spiritus, quasi in tres partes divisi, sint tecum. Unde Pagninus ex hebreo vertit, *Fiat mensura duarum partium de spiritu tuo super me. Ac si ex quadam modestia diceret: Non cupio esse tantus, quantus tu es, sed sufficit mihi si de tribus partibus spiritus tui duas tertias habeam, ita ut una tertia me prævales.*

Attamen, ut observat Estius, huic expositioni parum consentit quod subjicit Elias: *Rem difficilem postulasti; quia illa petitio Elisæi modesta fuisset. Item y. 15 filii prophetarum dixerunt: Reuevit spiritus Eliae super Eliseum; quod videtur debere intelligi saltem de integro ejus spiritu.*

Tirinus putat ab Elisæo postulari ut duplum spiritum impetrat, non respectu Eliae, sed respectu aliorum prophetarum, quorum Elias pater spiritualis ac magister erat: ut sicut de hereditate paterna supra fratres reliquos duplum portionem olim accipiebat primogenitus, sic Elisæus, qui erat primus inter discipulos Eliae, quique aliis post raptum Eliae pro patre erat futurus, duplum acciperet portionem spiritus. His præmissis,

R. et dico 4. Tam prophetæ Spiritum, quam miraculorum hic postulat Elisæus. Unde Angelomus dicit *Spiritus duplex est, spiritus prophetæ et miraculorum. Duplum ergo gratiam spiritualem petit: gratiam scilicet miraculorum, et gratiam prophetæ, quibus ornatus erat Elias, ut magistro suo quam simillimus evaderet. Ita S. Thom. lib. IV contra Gentes, cap. 11, et nonnulli alii apud Tirinum. Siquidem, teste Apostolo, I Cor., XII, gratia miraculorum et gratia prophetæ sunt distincta dona Spiritus sancti.*

Respondit autem Elias: *Rem difficilem postulasti, tum quia talis gratia non potest dari nisi a Deo immediate, tum quia pauci prophetæ leguntur utramque gratiam habuisse.*